

Kulturmiljö för alla

Ett utvecklingsprojekt, etapp 3

Rapport 2005-2006

Charlott Hansen

Örebro läns museum

Rapport 2006:28

Utvecklingsprojektet "Kulturmiljö för alla", etapp 3 år 2005

Örebro läns museum har under åren 2003-2006 arbetat med utvecklingsprojektet "Kulturmiljö för alla" med stöd av Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen i Örebro län. I denna rapport redovisas för de insatser som gjorts under åren 2005 och 2006. Tidigare arbeten inom projektet redogörs för i den rapport som färdigställdes efter etapp 2, skriven av Estrid Esbjörnson. Avsnittet i denna rapport om projektets bakgrund är tagen ur samma rapport. Under projektets gång har vi haft underhandskontakter med Riksantikvarieämbetets kontaktpersoner.

Länsmuseets handlingar i ärendet

ÖLM diarienummer: 2003.600.211

Beslut från Länsstyrelsen, 2005-08-25

Tillstånd från Länsstyrelsen att uppföra informationsplats samt informationsskåp, 2006-06-09

Övriga handlingar ang. projektet "Kulturmiljö för alla" under åren 2003-2006.

Bilder: OLM_2005_90_1-22, Charlott Hansen samt Estrid Esbjörnson

OLM_2005_25_17;29;34;35, Per Torgén

Länsstyrelsens diarienummer: 434-07-981-2005

Bakgrund till projektet

Örebro läns museum har sedan slutet av 1990-talet arbetat långsiktigt med att förbättra tillgängligheten på läns museet och anpassa verksamheten för personer med funktionsnedsättningar. Dessa tankar presenterades av läns museet i ”Program 2005 – på väg till museer för alla”. Flera av delprojekten gällande anpassning av verksamheten såväl fysiskt som innehållsmässigt för olika gruppers behov har därför genomförts.

En av Örebro läns museums anläggningar är Siggebohyttans bergsmansgård, belägen i Bergslagen i norra delen av länet. Gården ägs sedan 1910 av läns museet och visas sedan 1929 som museum. Siggebohyttan hör till de kulturhistoriskt mest värdefulla anläggningarna i Örebro län. Gården är byggnadsminne sedan 1970 och ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården.

Som ett led i läns museets arbete med funktionstillgänglighet tog läns museet under år 2002 initiativ till projektet ”Hur göra en kulturmiljö tillgänglig för funktionshindrade – exemplet Siggebohyttans bergsmansgård”, ett projekt som vi senare gett namnet ”Kulturmiljö för alla”. För detta arbete, som utformats som ett utvecklingsprojekt, har vi erhållit bidrag från Riksantikvarieämbetet / Länsstyrelsen ur anslaget 28:26.

Under år 2003, då vi erhöll 180 000 kronor, gjordes en förundersökning av den aktuella kulturmiljön. Den detaljerade undersökningen behandlar problematiken kring funktionshinder generellt samt innehåller en inventering av de olika hindren på anläggningen och förslag till åtgärder och en åtgärdsplan. Undersökningen redovisas i *rapporten* ”Kulturmiljö för alla, en förundersökning om hur man kan tillgängliggöra en kulturmiljö för människor med funktionsnedsättningar”. Denna rapport kan tjäna som arbetsmodell för hur man ska analysera en kulturmiljö ur tillgänglighetssynpunkt.

Under år 2004 erhöll läns museet 250 000 kr ur samma anslag för att vidareutveckla vissa delar i åtgärdsplanen. Det utvecklades ett *kursmaterial för frontpersonal* - ”Bemötandeguide, en vägledning i mötet med personer med funktionsnedsättningar” - där personalen praktiskt lär sig hur människor med funktionshinder bör bemötas. Behovet av information och en lättillgänglig samlingsplats uppmärksammades. Därför togs kontakt med en arkitekt som utarbetade ritningar för *en tillgänglig informationsplats* – ”tillgänglig informationsplats i kulturmiljö”. Syftet med informationsplatsen var att den skulle kunna anpassas till kulturmiljöer över hela landet. En *modell* av informationsplatsen tillverkades. Till den tillgängliga informationsplatsen framställdes en *taktil karta* som fungerar såväl för personer med synnedsättningar som för seende. Det utarbetades också ett förslag på vad informationsplatsen skulle innehålla.

Projektet under åren 2005 och 2006, etapp 3

För att uppföra den tillgängliga informationsplatsen samt ta fram informationsmaterial erhöll läns museet nya medel för år 2005, 305 000 kronor, ur samma anslag som tidigare. Pengarna har inte upparbetats under året utan en mindre summa av pengarna överfördes till år 2006.

Arbetet har genomförts av bebyggelseantikvarie Charlott Hansen som varit projektanställd för uppgiften. Idéer har bollats med Elinor Magnérus, ansvarig för Siggebohyttans bergsmansgård och anställd av läns museet. Hon har även skrivit de texter som varit utgångspunkt för informationsmaterialet. Snickare Niclas Kvarnström har projektanställts för det praktiska arbetet med att bereda marken och uppföra informationsplatsen. Museets webmaster Johanna Hagefalk har hjälpt till med utformandet av informationsskyltarna. Därutöver har fyra firmor anlåtits, Centrum För Lättläst, Iris Hadar, KNM Informationssystem AB samt PW Konstsmide.

Undertecknad har utfört sina arbetsuppgifter fortlöpande vid sidan av andra uppgifter under åren 2005 och 2006. Sammanlagt rör det sig om drygt tre månaders arbete. Niclas Kvarnström har under år 2005 varit visstidsanställd av museet som vaktmästare vid Siggebohyttans bergsmansgård. Då hans anställning upphörde projektanställdes han för att bygga informationsplatsen och utföra de markarbeten som behövdes för att hårdgöra området vid informationsplatsen. Han har även byggt de mindre informationsskåpen som placerats på byggnaderna. Hans arbete har omfattat ca sju veckor. Johanna Hagefalk har arbetat med skyltarnas utformning under tre dagar.

Bearbetning av texterna till lättläst tog lång tid vilket resulterade i att skyltarna ej har färdigställs under år 2005. De blev färdiga i början av år 2006 och monterades upp under våren inför säsongsöppningen av Siggebohyttans bergsmansgård.

I enlighet med ansökan har vi uppfört den tillgängliga informationsplatsen, utformat informationsmaterial för informationsplatsen samt tillverkat mindre skåp, anpassade till den känsliga miljön, innehållandes information om Siggebohyttans alla byggnader.

• *Tillgänglig informationsplats*

Vi uppförde den tillgängliga informationsplatsen enligt de ritningar som togs fram under etapp 2. Syftet med informationsplatsen är att den ska vara lättillgänglig och innehålla ett lättillgängligt informationsmaterial samtidigt som platsen ska fungera som samlingspunkt. Viktigt är även att informationsplatsen smälter in i den kulturhistoriskt värdefulla miljön. Den är utformad efter de behov som finns hos människor med olika funktionsnedsättningar. Därför är alla mått, vinklar och funktioner framtagna för att tillgodose såväl personer med rörelsehinder, synnedsättning och nedsatt kognitiv förmåga.

Informationsplatsen utvecklades under etapp 2 och är ritad av arkitekten Amelie Boson på Sweco FFNS Arkitekter AB.

Enligt förundersökningen som togs fram under etapp 1 - "Kulturmiljö för alla, en förundersökning om hur man kan tillgängliggöra en kulturmiljö för människor med funktionsnedsättningar", var tanken att informationsplatsen skulle placeras på parkeringen, norr om bergsmansgården. Den skulle således finnas inom området men ett stycke från byggnaderna och därmed påverka den kulturhistoriskt känsliga miljön minimalt. I rapporten föreslogs parkeringens sydöstra hörn för placering av informationsplatsen. Detta på grund av att man ville flytta entrén till denna sida då den befintliga entrén var svårtillgänglig. Entrén befann sig då mitt på parkeringens södra sida. (Se bilaga 1)

Under denna etapp 3 väcktes tanken på att återuppta den ursprungliga entrén som finns kvar och utgörs av en allé i anläggningens västra kant. Allén har en svag lutning och skulle fungera väl som tillgänglig entré till gården samtidigt som det är den historiskt korrekta uppfarten. En dialog fördes under år 2005 med Vägverket om åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten mellan parkeringen och anläggningen. Vägverket ställde sig positivt till att förbättra trafiksäkerheten vid den aktuella platsen och en dialog pågår fortfarande i syfte att genomföra åtgärderna. Med anledning av detta placerades informationsplatsen i den sydvästra delen av parkeringsplatsen då entrén under år 2006 flyttades till denna del. (Se bilaga 1)

Markarbeten

Markytan på parkeringen där informationsplatsen placerats bestod till större delen av gräs. För att tillgängliggöra informationsplatsen hårdgjordes marken runt den, med hjälp av ett lager hårt packat stenmjöl på ett bärlager av grus. En gång upp till vägen har anlagts enligt samma metod. För människor med synnedsättning är det viktigt med kontraster mellan olika fäلت vilket här erhållits genom det gröna gräset och det grå stenmjölet. Ett alternativ, om parkeringen bestått av grus, kunde ha varit att välja ett färgat stenmjöl för att få en ökad kontrast.

Den hårdgjorda ytan utökades åt öster för att få plats med en handikapparkeringsplats.

Informationsplatsen

Informationsplatsen har uppförts enligt de ritningar som togs fram under etapp 2, utan större förändringar. Käpphållare har monterats i framkanten på de hyllor varpå textskyltarna monterats.

Informationsplatsen har anpassats till den omgivande miljön genom sin färgsättning. Den är målad med falurödfärg, kulör Falu Ljus, liksom byggnaderna på gården. Trärena ytor har strukits med järnvitriol. Färgsättningen av informationsplatsens olika partier har utförts i samarbete med personer med synnedsättning. Målet har varit att skapa så stor kontrast mellan de olika fälten som möjligt. Taket försågs med svart takpapp och takets sidor kläddes med

Informationsplatsen med handikapparkering till höger i bild samt gångväg upp till vägen, till vänster i bild.

galvaniserad plåt. Vattenavrinningen sker med hjälp av en galvaniserad hänggränna monterad med utkast. Såväl hänggrännen som de plåtavtäckta takkanterna är tänkta att målas med svart linoljefärg om ett antal år när galvaniseringen försvunnit.

Informationsmaterial

Informationsplatsen innehåller skyltar med information om Siggebohyttans bergsmansgård på lättläst svenska, engelska och tyska samt till viss del med punktskrift. Tanken var från början att informationen skulle finnas både på lättläst och ”vanlig”

svenska. Under arbetets gång blev det dock självklart att endast ha den lättlästa

versionen. Texten bearbetades till lättläst av Centrum för lättläst. Svårigheter som uppstod i och med detta var att vissa meningar, efter att de bearbetats till lättläst, fick en annan betydelse. Detta löstes genom att meningarna formulerades om. Ett annat dilemma var några facktermer som ansågs svårförståeliga. Dessa ord förklarades då i den löpande texten.

De svenska texterna är i stor stil. De engelska och tyska texterna är något mindre. Här bibehölls inte radbrytningen som annars är viktig i den lättlästa texten. Detta berodde på att skyltarna då skulle bli för stora. Layouten på skyltarna utformades i samarbete med ett skyltprojekt, ”Värt att veta”, som pågår på museet. Skyltarna tillverkades av KNM Informationssystem AB. Vissa ytor i informationsplatsen har lämnats tomma då för mycket skyltar kan ge ett störande intryck. Ett utrymme har avsatts för museets egen affischering.

En taktill karta till informationsplatsen utformades för både seende och personer med synnedsättningar. När det gällde det övriga informationsmaterialet för människor med synnedsättningar fördes en dialog med personer som läser punktskrift. Detta kom att leda till att det togs fram ett löst informationsmaterial med punktskrift innehållande samma information som skyltarna med text. En hänvisning till detta informationsmaterial finns på informationsplatsen i form av en skylt med punktskrift. Såväl taktill karta som skyltar och informationsmaterial med punktskrift tillverkades av Iris Hadar AB.

Taktill karta för såväl seende som för personer med synnedsättning. Ovanför en bild av interiören i mangårdsbyggnaden.

- *Mindre informationsskåp*

Skyltar med information om varje byggnad framställdes. För att inte förändra miljön genom att placera skyltarna på eller i nära anslutning till byggnaderna tillverkades mindre skåp som skyltarna monterades i. Skåpen placerades där de syns minst, samtidigt som man som besökare placerar platsen. (Se bilaga 2) Placeringen i höjdlid på byggnaderna var svår. Det var svårt att få en höjd som passar alla. Såväl långa som korta som rullstolsburna personer ska kunna läsa materialet. Till hjälp har boken "Bygg i kapp handikapp" utgiven av Svensk byggtjänst använts. Skåpen placerades, i underkant, 85-90 cm över marken.

Skåpet innehåller information om byggnaden den placerats på. Skåpen utformades för att smälta in i den kulturhistoriskt känsliga miljön.

Skåpen innehåller information på lättläst svenska, engelska tyska samt med punktskrift.

Skåpen målades med falurödfärg, kulör Falu Ljus vilket är samma kulör som de aktuella byggnaderna har. Ett skåp målades dock i stället med linoljefärg i kulören guldockra. Skåpet monterades på stallet som består av en putsad byggnad i en närmast vit kulör, med ockragula fönsterbågar. Den ockragula kulören valdes, för att skåpet skulle smälta bättre in med byggnaden. Luckan till skåpen stängs med en hasp som utformades med ett litet öra för att underlätta fattningen om haspen.

Informationen finns på lättläst svenska, engelska, tyska och med punktskrift. Skyltarna med punktskrift monterades på den bakre väggen i skåpen som vinklats något. Detta för att underlätta läsning av punktskriften.

För att man som besökare inte ska missa skåpen placerades ett skåp i allén med informationsskyltar som berättar att det finns fler skåp, på byggnaderna, med mer information. Enligt personalen på Siggebohyttan blev skåpen mycket uppskattade av besökarna och skapade nyfikenhet.

Ett skåp placerades i allén upp till anläggningen, med information om att det finns fler skåp med information om de olika byggnaderna.

Vad man bör tänka på

Allmänt

- Det är viktigt med en referensgrupp där människor med olika funktionsnedsättningar och därmed olika behov ingår. De är ett viktigt stöd i arbetet för en ökad tillgänglighet och de kan tala om vilka behov och brister som finns.

Markarbeten

- Markytan runt platsen bör hårdgöras och vara så bred att det går att ta sig runt med hjälp av rullstol.
- Skapa kontraster i markbeläggningen så att det bildas ledstråk för dem som har synnedsättningar.

Informationsplats

- Färgsättningen bör utföras så att kontraster skapas mellan olika partier för att underlätta för dem som har synnedsättningar.
- Montera käpphållare vid skyltarna så att till exempel de som använder käpp kan frigöra händerna för att läsa karta och övrig information.

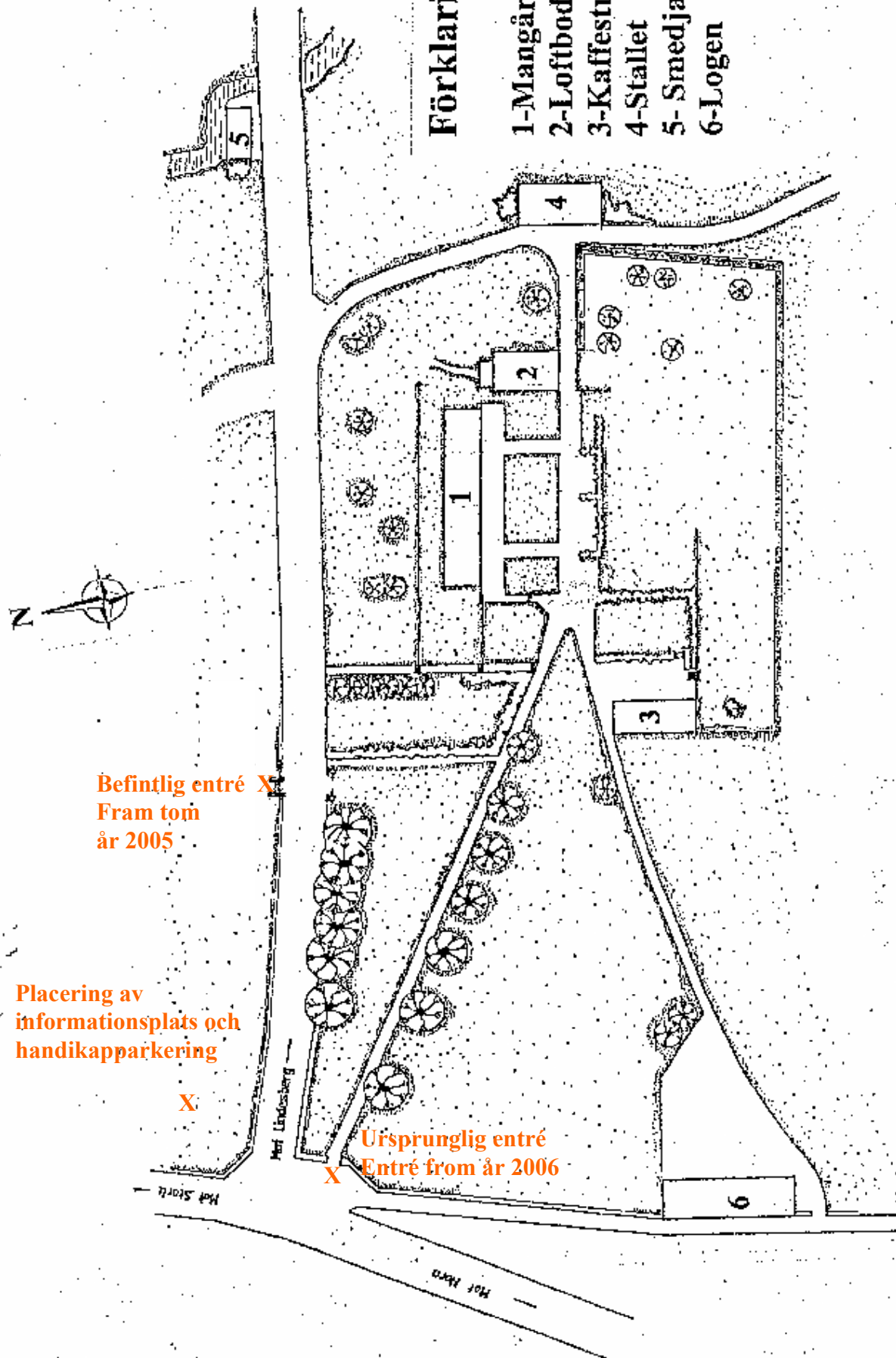
Informationsmaterial

- Skyltarna bör ha en matt yta för att minska ljusreflektioner.
- Lättlästa texter underlättar för alla.
- Texten bör vara i så stor stil som möjligt.
- Kontrasten mellan text och bakgrund bör vara så stor som möjligt.
- Skyltarna monteras i en nivå som möjliggör även för rullstolsburna att läsa. En vinklad placering underlättar läsningen ytterligare.

Tankar inför framtiden

Länsmuseet avser att fortsätta arbetet med en förbättrad tillgänglighet. Vid Siggebohyttans bergsmansgård finns planer på att hårdgöra de gångar som finns på anläggningen för att förbättra framkomligheten. Arbetet pågår med att bygga en handikappanpassad toalett som är lättillgänglig men även smälter in i den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

- Förklaringar**
- 1-Mangårdsbyggnaden
 - 2-Loftboden
 - 3-Kaffestugan
 - 4-Stallet
 - 5-Smedjan
 - 6-Logen

Befintlig entré X
Fram tom
år 2005

Placering av
informationsplats och
handikapparkering

X

Ursprunglig entré
Entré from år 2006

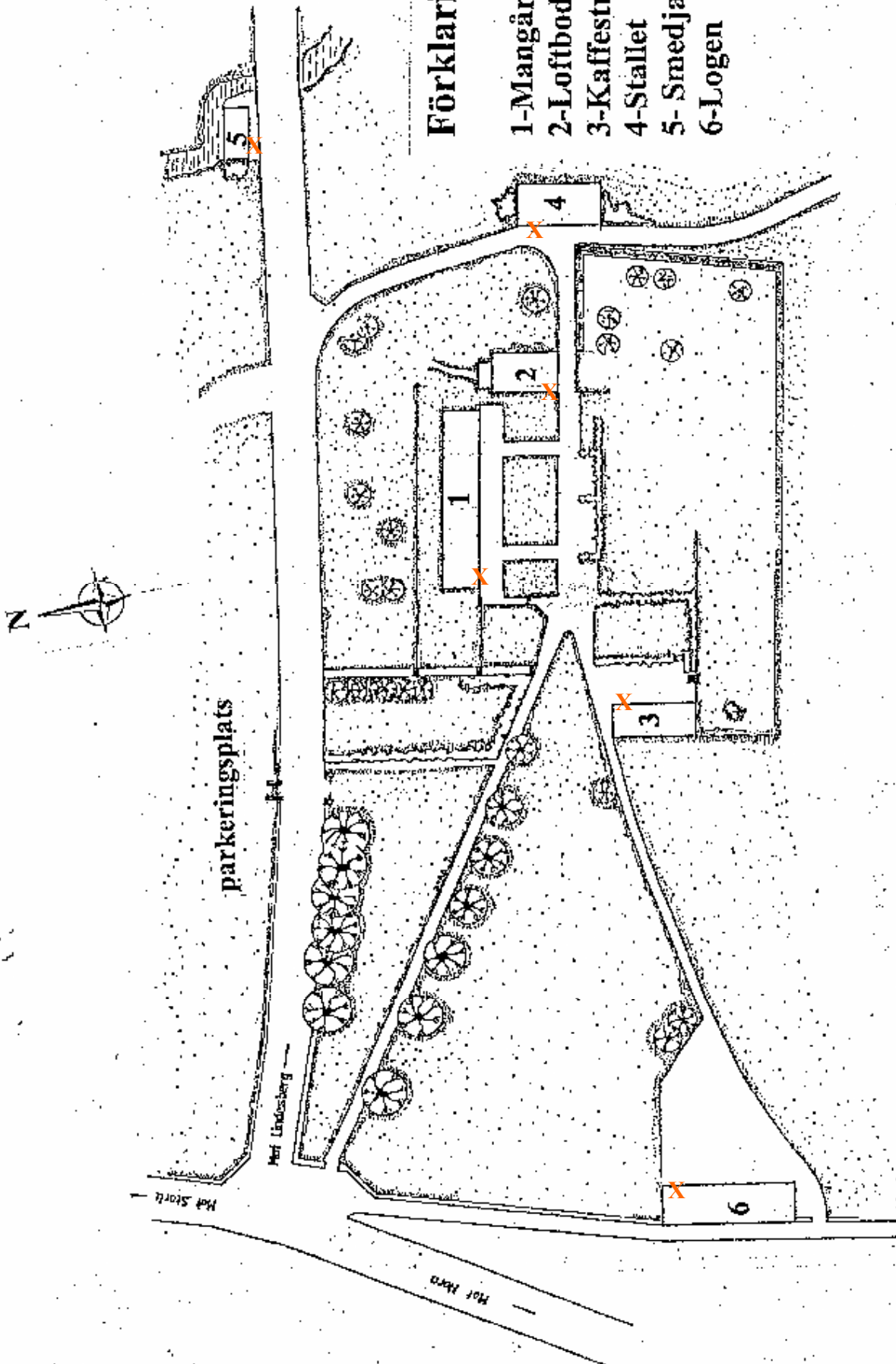
X

GÅRDSANLÄGGNING

Byggnaderna har markerats med X där de mindre informationskåpen placerats.

Förklaringar

- 1-Mangårdsbyggnaden
- 2-Loftboden
- 3-Kaffestugan
- 4-Stallet
- 5-Smedjan
- 6-Logen

GÅRDSANLÄGGNING

Fotoprotokoll

Acc. nr: OLM_2005_90_1-22

Plats (Gårds- by- och tätortsnamn): Siggebohyttans bergsmansgård

Socken (eller församling): Linde socken

Gata/kvarter/fastighet:

Kommun: Ljusnarsbergs kommun

Län: T

År: 2005-2006

Motiv: Uppförande av informationsplats samt mindre skåp för informationsskyltar vid Siggebohyttans bergsmansgård.

Bild 1-5: Informationsplatsen under uppförande, år 2005

Bild 6-10: Informationsplats med informationsskyltar, år 2006

Bild 11-12: Skåp med information, i allén upp till gården, år 2006

Bild 13-22: De mindre skåpen samt dess placering på de olika byggnaderna, år 2006

Fotograf: Hansen, Charlott

Estrid Esbjörnson, bild 12

Övrigt: diarienummer: 2003.600.211